

В. В. Валах

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін економіко-правового факультету ОНУ імені І. І. Мечникова, медичний адвокат, член Комітету медичного і фармацевтичного права та біоетики НААУ, член Європейської асоціації медичного права (ЕАНЛ)

ПРАВО ДИТИНИ НА ТАЄМНИЦЮ ПРО СТАН СВОГО ЗДОРОВ'Я: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Відповідно до ч. 1 ст. 286 ЦКУ фізична особа має право на таємницю про стан свого здоров'я, факт звернення за медичною допомогою, діагноз, а також про відомості, одержані при її медичному обстеженні. Аналогічне положення міститься у ст. 39-1 ЗУ «Основи законодавства України про охорону здоров'я» (далі – Основи).

Аналіз вказаних норм надає нам змогу зробити що найменше три проміжні висновки. По-перше, вказані норми не встановлюють вікового цензу стосовно набуття та реалізації права на таємницю про стан здоров'я, тобто дитина набуває вказане право у момент звернення за медичною допомогою. По-друге, зазначене право за своїм характером відноситься до особистих немайнових прав фізичної особи, тобто на нього розповсюджуються норми Гла-

ви 20 ЦКУ «Загальні положення про особисті немайнові права фізичної особи». По-третє, досліджуване право є тісно пов'язаним із правом на інформацію про стан свого здоров'я, витікає з останнього (ст. 285 ЦКУ, ст. 39 Основ).

Право на таємницю про стан свого здоров'я є одним із різновидів права на інформацію. Відповідно до ч. 2 ст. 11 ЗУ «Про інформацію», відомості про стан здоров'я фізичної особи відносяться до конфіденційної інформації. Конфіденційна інформація має особливий правовий режим: «Не допускаються збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та захисту прав людини» (ч. 2 ст. 11 ЗУ «Про інформацію»). Лікарська таємниця як інститут медичного права є одним із правових інструментів забезпечення такого правового режиму: «Медичні працівники та інші особи, яким у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків стало відомо про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимну і сімейну сторони життя громадянина, не мають права розголошувати ці відомості, крім передбачених законодавчими актами випадків» (ст. 40 Основ).

У контексті наведеного нас цікавить можливість дитини самостійно реалізувати право на таємницю про стан свого здоров'я, адже, як ми визначились вище, вона набуває це право при зверненні за медичною допомогою.

Оскільки вказане право є тісно пов'язаним із правом на інформацію про стан свого здоров'я, то у даному випадку слід звернути увагу на формулювання ч. 1 ст. 285 ЦКУ та ч. 1 ст. 39 Основ, де вказано, що лише повнолітня особа «...має право на достовірну і повну інформацію про стан свого здоров'я, у тому числі на ознайомлення з відповідними медичними документами, що стосуються її здоров'я». Надалі йдеться про те, що батьки (усиновлювачі), опікун, піклувальник мають право на інформацію про стан здоров'я дитини або підопічного (ч. 2 ст. 285 ЦКУ, ч. 2 ст. 39 Основ).

Відтак, ми маємо ситуацію, коли дитина набуває право на таємницю про стан свого здоров'я при зверненні за медичною допомогою, але реалізувати його не може в силу прямої вказівки закону.

Вказаний висновок корелюється із положеннями ст. 31 ЦКУ стосовно обсягу дієздатності малолітньої особи. Натомість положення п. 1 ч. 1 ст. 32 ЦКУ щодо можливості неповнолітньої особи самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією або іншими доходами на практиці зумовлює певні труднощі. Так, відповідно до положень Порядку вибору лікаря, який надає первинну медичну допомогу, та форми декларації про вибір лікаря, який надає первинну медичну допомогу, затв. Наказом МОЗУ від 19.03.2018 р. № 503, неповнолітня особа має право самостійно обирати надавача первинної медичної допомоги та укласти з ним декларацію. При укладенні договору про медичне обслуговування як з лікарем ПМД, так і, наприклад, у приватних медичних закладах у межах сум заробітку, стипендії тощо неповнолітній набуває певний комплекс як майнових, так і немайнових прав як пацієнт. Обмеження у реалізації певної групи прав (у нашому випадку – права на таємницю про стан свого здоров'я) унеможлиблює виконання договору про медичне обслуговування належним чином.

У проекті Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації прав підлітків у сфері охорони здоров'я» № 2684 від 27.12.2019 р. з цього приводу передбачалося внесення певних змін до законодавства. Зокрема, запропоновано:

1) у статті 32 ЦКУ частину першу доповнити новим пунктом 5 такого змісту:

«5) самостійно укладати та виконувати правочини, що пов'язані із наданням послуг з медичного обслуговування»;

2) у частині першій статті 285 ЦКУ: слово «повнолітня» виключити;

після слів «фізична особа» доповнити словами «,яка досягла чотирнадцятирічного віку».

З урахуванням численних зауважень, у тому числі і з боку членів Комітету медичного і фармацевтичного права та біоетики НААУ (Сенюта І. Я., Майданик Р. А., Кашинцева О. Ю., Валах В. В.), вказаний законопроект було спрямовано на доопрацювання.

У медичній сфері є галузі, які своїм наслідком мають певні незворотні дії для пацієнта та можуть негативно вплинути на фі-

зичний та психологічний стан неповнолітнього (пластична хірургія, переривання вагітності, стерилізація тощо). Вважається, що особливості психіки неповнолітнього у віці від 14 до 18 років не у повній мірі дозволяють йому прийняти об'єктивне та виважене рішення щодо свого здоров'я, яке матиме певні наслідки впродовж усього життя. Відтак, передчасним є наділення підлітка необмеженим правом укладати будь-які правочини щодо послуг з медичного обслуговування. На нашу думку, неповнолітньому може бути надано комплекс прав у межах первинної медичної та екстреної допомоги. В інших випадках – неповнолітній може отримувати відповідні послуги лише за згодою законних представників.

Як підсумки зазначимо таке. Відповідно до чинного законодавства України, дитина у віці до 18 років (малолітня, неповнолітня) набуває право на таємницю про стан свого здоров'я у момент звернення до лікаря за медичною допомогою, але це право буде реалізоване її законними представниками. У віці від 14 до 18 років (неповнолітні) дитині має бути надане право самостійно укладати правочини щодо надання їй первинної та екстреної медичної допомоги, у межах яких дитина самостійно буде реалізовувати у т.ч. й право на таємницю про стан свого здоров'я. З урахуванням зростання кількості порушень лікарської таємниці, особливо стосовно дітей, в такому випадку неповнолітній в силу ч. 2 ст. 47 ЦПКУ матиме повну цивільну процесуальну дієздатність, а відтак матиме змогу самостійно захищати порушене право наданими йому цивільним та медичним законодавством правовими засобами.